

FINANSINSPEKTIONEN

Bankbarometer

11 oktober 2019

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	3
DEN SVENSKA BANKMARKNADEN	4
Fördelning av bankernas utlåning	4
Bankernas utlåning till allmänheten	4
Bankernas finansiering	5
Bankernas lönsamhet	6
Fördjupning – Bolåneaktörer utanför banksektorn	7
STORBANKER	8
RETAILBANKER	10
SPARBANKER	11
KONSUMTIONSKREDITFÖRETAG	12
VÄRDEPAPPERSBANKER	13
LEASINGBOLAG	14
OM BANKBAROMETERN	15
Rapportens omfattning och disposition	15

Sammanfattning

Utlåningstillväxten i Sverige ökade under det första halvåret 2019, efter att ha stannat av i slutet av 2018. Lönsamheten i det svenska banksystemet är överlag fortsatt god men andelen problemlån har ökat något. Dessutom har nya aktörer tagit plats på den svenska bolånemarknaden.

Under det första halvåret 2019 ökade utlåningen till allmänheten i Sverige med 3 procent. Detta efter att tillväxttakten hade stannat av något under det andra halvåret 2018. En ökad aktivitet på bostadsmarknaden har bidragit till en ökning av bolånestocken, men även företagsutlåningen har ökat.

De tre storbankerna har fortfarande en majoritet av utlåningen på den svenska bankmarknaden, men deras marknadsandel har minskat under de senaste åren. I stället har mindre banker, framför allt retailbankerna, tagit marknadsandelar. Retailbankerna har i dag nära en femtedel av bolånemarknaden.

Under de senaste åren har aktörer utanför banksektorn klivit in på den svenska bolånemarknaden. Till skillnad från den traditionella bankmodellen överför dessa aktörer kreditrisken direkt till institutionella investerare, som pensionsfonder och försäkringsbolag. Volymerna är fortfarande mycket små i förhållande till den totala bolånestocken. De aktörer som är aktiva i dagsläget fokuserar på utlåning med låg kreditrisk och den genomsnittliga belåningsgraden på nyutlåning ligger på under 40 procent.

Lönsamheten i det svenska banksystemet är fortsatt hög jämfört med i övriga stora banker i EU och Norden. Det beror bland annat på att de svenska bankerna har lägre kostnader till följd av en utbredd digitalisering, som har lett till färre fysiska bankkontor och en lägre personaltäthet inom många funktioner. Andelen problemlån har ökat något de senaste åren, om än från mycket låga nivåer jämfört med genomsnittet i den europeiska banksektorn. Det är framför allt i bolag vars affärsmodell bygger på uppköp av problemlån (till stor del från utlandet) och i bolag som ger ut konsumtionskrediter, som andelen problemlån har ökat.

Den svenska bankmarknaden

De svenska bankerna är överlag lönsammare än genomsnittet av EU:s banker. Andelen problemlån har dock stigit något under de senaste två åren. Dessutom har aktörer utanför banksektorn klivit in på den svenska bolånemarknaden.

FÖRDELNING AV BANKERNAS UTLÅNING

Huvuddelen av de svenska bankernas utlåning sker till hushåll och företag i Sverige. Sammantaget står de tre svenska storbankerna för 55 procent av utlåningen på den svenska bankmarknaden (se diagram 1). Deras dominans har dock avtagit något sedan 2015 när mindre banker, bland annat retailbankerna,¹ började ta marknadsandelar på framförallt bolånemarknaden. År 2015 hade de dåvarande fyra svenska storbankerna 77 procent av den svenska bolånemarknaden. Denna andel har idag sjunkit till 73 procent för samma fyra banker. Under det senaste halvåret har dock marknadsandelarna varit relativt konstanta. Storbankerna har även omfattande bankverksamhet utanför Sverige. Sett till de svenska bankernas samlade utlåning även utanför Sverige står storbankerna för 71 procent av den totala utlåningen (se diagram 2).

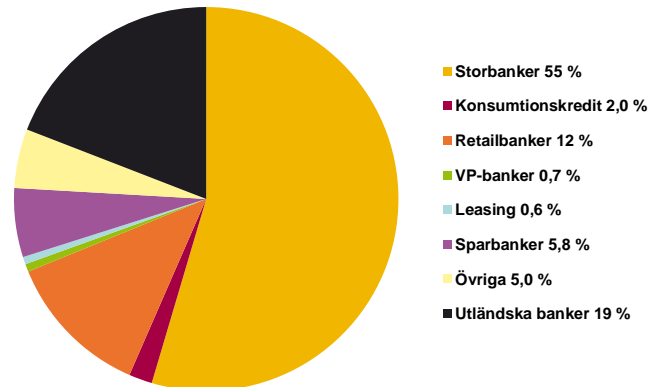
BANKERNAS UTLÅNING TILL ALLMÄNHETEN

Utlåningen till allmänheten består av lån till hushåll och icke-finansiella företag.² De svenska bankerna har en sammanlagd utlåning till allmänheten på 7 600 miljarder kronor (se diagram 3), vilket motsvarar en ökning på 5 procent under det första halvåret 2019. Såväl hushålls- som företagsutlåning, ökade under första halvåret 2019 efter att ha legat relativt stilla under andra halvåret 2018. Detta kan bland annat förklaras av att aktiviteten på bostadsmarknaden ökade under perioden. Utlåningen i de svenska bankernas verksamhet utanför Sverige ökade i en snabbare takt än den inhemska utlåningen under första halvåret 2019. En förklaring

¹ För en beskrivning av företagen i de olika kategorierna, se tabell 1, sidan 16.

² Icke-finansiella företag inkluderar offentlig sektor.

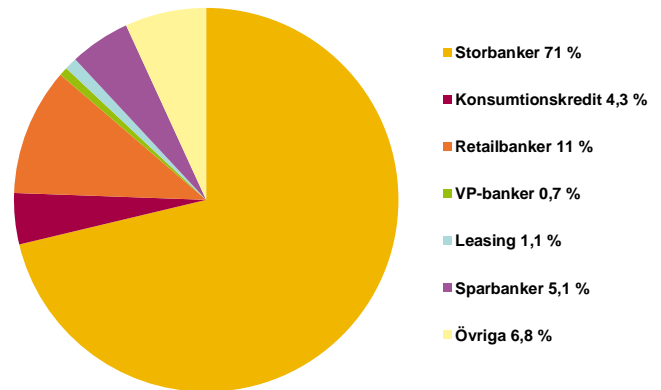
Diagram 1: Utlåning till allmänheten i Sverige
Procent

Källa: FI och SCB.

Anm.: Inkluderar även utländska bankers filialer och dotterbolag.

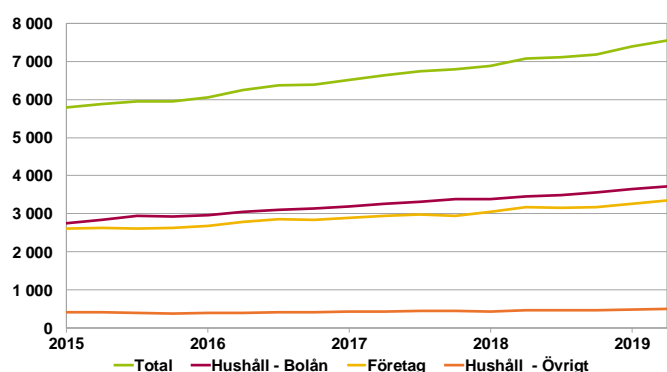
Diagram 2: Svenska bankers totala utlåning till allmänheten
Procent

Källa: FI.

Anm.: Avser total global utlåning till allmänheten.

Diagram 3: Svenska bankers totala utlåning till allmänheten
Miljarder kronor

Källa: FI.

Anm.: Avser total global utlåning till allmänheten.

till det är en omräkningseffekt på grund av försvagningen av kronan.

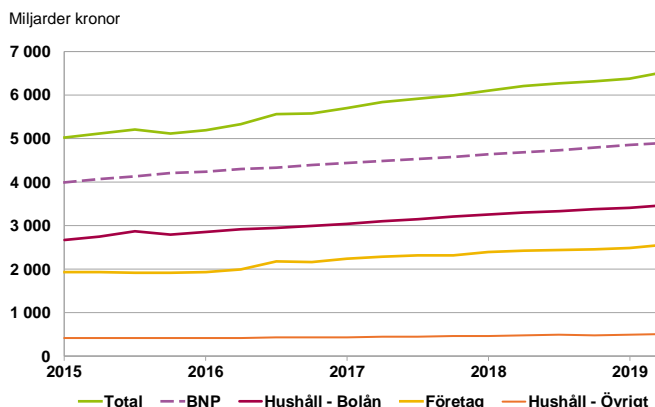
De svenska bankernas utlåning till allmänheten i Sverige var 5 300 miljarder kronor, en volym som har ökat med 3,3 procent under det första halvåret 2019. En stor del av utlåningen till allmänheten är utlåning till hushåll. Av hushållsutlåningen står i sin tur bolån för 2 900 miljarder kronor, en volym som har ökat med 2,8 procent under det första halvåret 2019. Omkring 400 miljarder kronor går till andra former av utlåning till hushåll (i huvudsak olika konsumtionskrediter), en volym som har ökat med 5,0 procent under det första halvåret 2019. Svenska bankers utlåning till svenska icke-finansiella företag är 2 000 miljarder kronor, en volym som har ökat med 3,8 procent under det första halvåret 2019. Utöver detta tillkommer utlåning till allmänheten i Sverige från utländska banker med drygt 1 300 miljarder kronor, en volym som ökat med 3,6 procent under det första halvåret 2019 (se diagram 4).

Jämfört med den allmänna ekonomiska utvecklingen har utlåningen på den svenska bankmarknaden vuxit i en snabbare takt under de senaste åren. Sveriges bruttonationalprodukt (BNP) har vuxit med 4,7 procent i genomsnittlig årstakt sedan 2014, medan utlåningen har ökat med 6,3 procent.

BANKERNAS FINANSIERING

Bankernas utlåning finansieras i huvudsak av inlåning från allmänheten och av emitterade obligationer på marknaden. De svenska bankernas totala finansiering, i form av inlåning och marknadsupplåning, uppgår till 8 100 miljarder kronor. Av detta består 45 procent, eller 3 700 miljarder kronor, av olika slags inlåning från allmänheten. Marknadsfinansiering i form av obligationslån som bankerna emitterat står för 55 procent (4 500 miljarder kronor) (se diagram 5). Under det första halvåret 2019 ökade nivån på inlåningen från allmänheten med 5,3 procent, medan marknadsfinansieringen, som minskade under andra halvåret 2018, ökade med 8,1 procent och återgick till ungefär samma volym som vid utgången av första halvåret 2018.

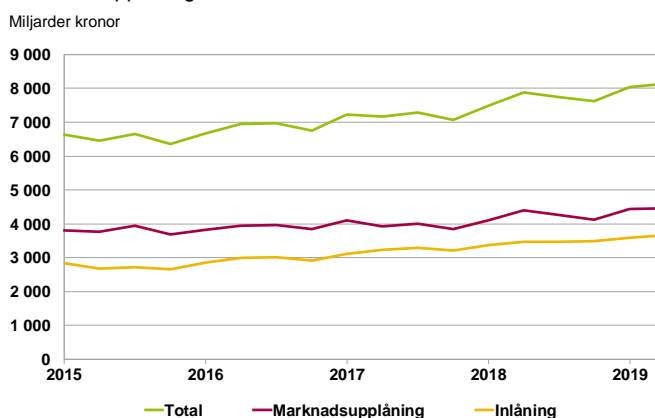
Diagram 4: Utlåning till allmänheten i Sverige

Källa: FI och SCB.

Anm.: Inkluderar även utländska bankers filialer och dotterbolag.

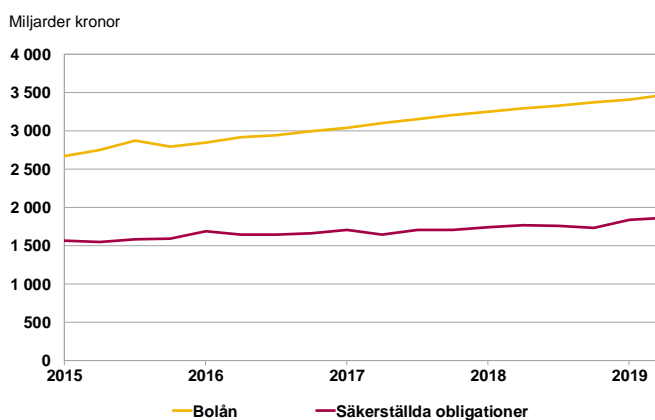
Diagram 5: Bankernas finansiering i form av inlåning och marknadsupplåning

Källa: FI.

Anm.: Enbart svenska banker på gruppnivå.

Diagram 6: Utestående volymer av säkerställda obligationer emitterade i svenska kronor och svenska bolån

Källa: FI och SCB.

Anm.: Inkluderar även utländska bankers filialer och dotterbolag.

Den utestående volymen säkerställda obligationer i svenska kronor var totalt 1 900 miljarder kronor, en volym som har ökat med 7,6 procent under det första halvåret 2019. Motsvarande ökning för den svenska bolånestocken var under samma period 2,7 procent. Andelen säkerställda obligationer emitterade i svenska kronor i relation till den totala svenska bolånestocken uppgick till 54 procent vid det senaste halvårsskiftet (se diagram 6).

BANKERNAS LÖNSAMHET

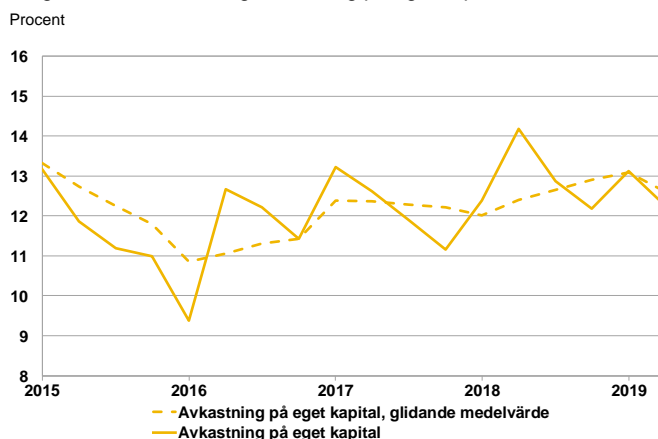
Avkastningen på eget kapital har varit relativt stabil för det svenska banksystemet och har de senaste åren varierat mellan 9 och 14 procent. Vid utgången av första halvåret 2019 låg avkastningen på 12 procent (se diagram 7). Det finns flera viktiga faktorer som påverkar bankernas lönsamhet, varav en är kostnadsnivån. Den svenska bankmarknadens kostnader i relation till intäkter (K/I kvot) låg vid senaste halvårsskiftet på 50 procent (se diagram 8).

En annan viktig faktor för lönsamheten är kreditförlusterna. Ett mått på kreditkvaliteten är storleken på bankernas problemlån. Andelen problemlån i relation till total utlåning steg under första halvåret 2019 till 1,1 procent (se diagram 9). Det är framför allt hos bolag vars affärsmodell bygger på uppköp av problemlån (till stor del från utlandet) och bolag som ger ut konsumtionskrediter som andelen problemlån har ökat i störst utsträckning.

För majoriteten av de svenska bankerna är räntenettet den viktigaste intäktskällan. Ofta finns en koppling mellan kreditrisken och räntenettomarginalen i och med att mer riskfyllda krediter (exempelvis konsumtionskrediter) har en högre marginal än krediter med lägre risk (exempelvis bolån).³ Men räntenettomarginalen förklaras också av andra faktorer, exempelvis konkurrensförhållanden. För den svenska bankmarknaden som helhet ligger räntenettomarginalen på en stabil nivå på omkring 1,4 procent (se diagram 9).

³ Räntenettomarginalen har beräknats som räntenettet i relation till den totala utlåningen till allmänheten.

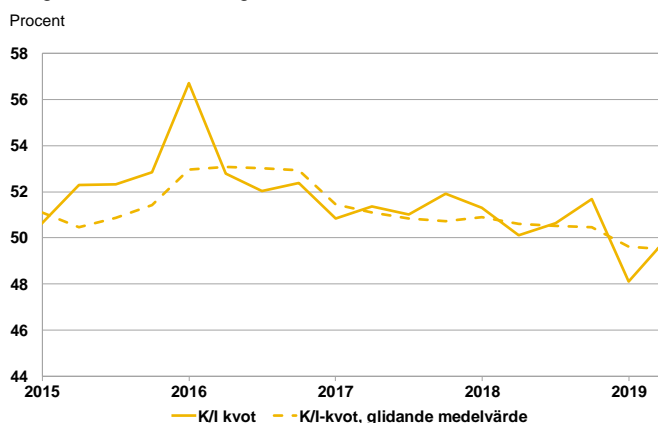
Diagram 7: Genomsnittlig avkastning på eget kapital

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom summering av täljare och nämnare för samtliga institut. Glidande medelvärde avser medelvärdet de fyra senaste kvartalerna. Den låga avkastningen på eget kapital under första kvartalet 2016 förklaras av en nedskrivning av goodwill i SEB.

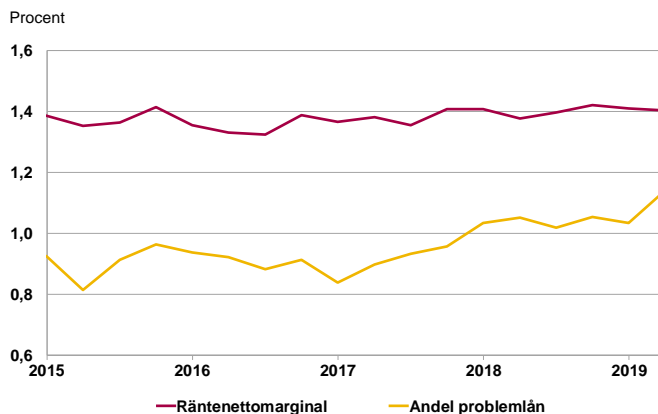
Diagram 8: Genomsnittlig K/I-kvot

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom summering av täljare och nämnare för samtliga institut. Glidande medelvärde avser medelvärdet de fyra senaste kvartalerna. Den högre kvoten under första kvartalet 2016 förklaras av en nedskrivning av goodwill i SEB.

Diagram 9: Genomsnittlig räntenettomarginal och andel problemlån

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom summering av täljare och nämnare för samtliga institut.

FÖRDJUPNING – BOLÅNEAKTÖRER UTANFÖR BANKSEKTORN

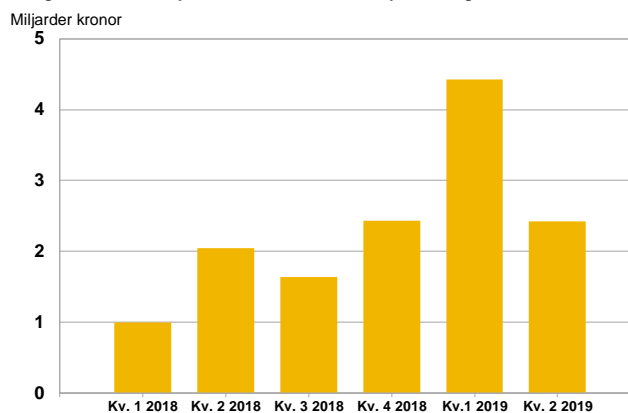
Historiskt har bolån nästan uteslutande tillhandahållits av banker, som håller bolånen på sina balansräkningar och finansierar dem genom inlåning och genom att emittera säkerställda obligationer. Under de senaste åren har dock kreditgivare utanför banksektorn klivit in på den svenska bolånemarknaden.

För närvarande har FI beviljat tillstånd att lämna bolån till åtta aktörer som inte är banker. Dessa aktörer finansierar inte bolån med inlåning, så kallade återbetalningspliktiga medel från allmänheten, och behöver därför inte tillstånd som bank eller kreditmarknadsbolag. I stället har aktörerna tillstånd att lämna bolån enligt lagen (2014:275) om viss verksamhet med konsumentkrediter. Trots att det inte ställs samma krav på dessa aktörer som på banker, t.ex. kapital- och likviditetskrav, gäller regler som skyddar bolånetagare oavsett kreditgivare. I en promemoria (FI Dnr 19-1738) har FI beskrivit några förutsättningar som behöver vara uppfyllda för att nya affärsmodeller för bolån inte ska bidra till ökade risker. Dessa förutsättningar beaktas av FI vid tillståndsprövning och i tillsynen av bolåneaktörer.

De nya bolåneaktörerna har olika affärsmodeller, men förenas av att de ofta överför bolånen till ett närliggande företag som i sin tur överför kreditrisken till institutionella investerare. Detta är en skillnad från den traditionella modellen i Sverige, där den ursprungliga kreditgivarens behåller lånen på sin balansräkning. Volymerna är fortfarande mycket små i förhållande till den totala bolånestocken (0,5 procent), men under det första halvåret 2019 stod de nya aktörerna för 7 procent av bolånestockens ökning (se diagram 10). Den sammanlagda utlåningen var 16,6 miljarder kronor vid utgången av första halvåret 2019 – en ökning med 60 procent sedan utgången av andra halvåret 2018 (se diagram 11).

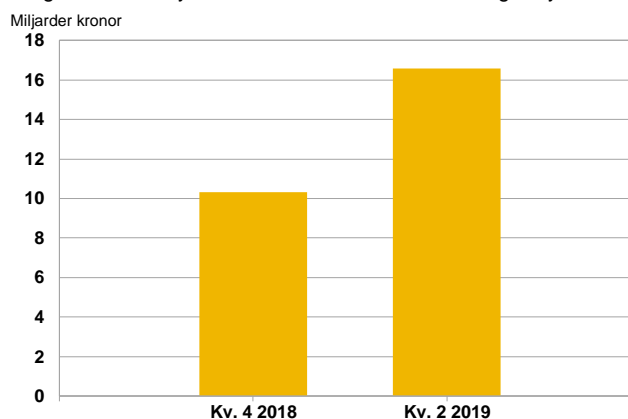
Hittills har samtliga aktörer med påbörjad verksamhet valt att rikta in sig på låg kreditrisk, där den genomsnittliga belåningsgraden för nyutlåning ligger strax under 40 procent. Det är markant lägre än den genomsnittliga belåningsgraden för nya bolån i Sverige som ligger på 65 procent.⁴ Som regel innebär detta ett marginellt kapitalkrav för försäkringsbolag som placerar i produkten.⁵ Utöver ett attraktivt kapitalkrav kan investerarna av rena riskpreferensskäl vara intresserade av placeringar i nya investeringsprodukter med låg kreditrisk. Hittills har inga konstaterade kreditförluster uppkommit.

Diagram 10: De nya bolåneaktörernas nyutlåning

Källa: FI.

Diagram 11: De nya bolåneaktörernas totala utlåningsvolym

Källa: FI.

⁴ Se "Den svenska bolånemarknaden" (2019), Finansinspektionen.

⁵ Gäller de försäkringsbolag som regleras av Solvens 2.

Storbanker

Utlåningstillväxten hos de tre svenska storbankerna har åter ökat efter att ha stannat av något under det andra halvåret 2018. Lönsamheten är fortsatt relativt stabil och avkastningen på eget kapital är dubbelt så hög som genomsnittet för andra storbanker i EU.

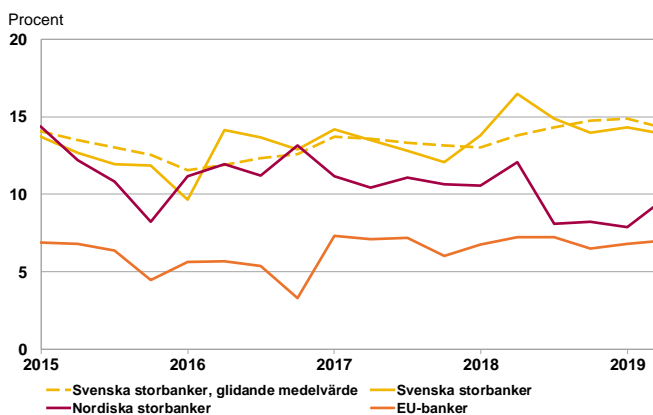
Den genomsnittliga avkastningen på eget kapital för de tre storbankerna – Handelsbanken, Skandinaviska Enskilda Banken (SEB) och Swedbank – har varit relativt stabil de senaste åren. Det första halvåret 2019 låg avkastningen på eget kapital på omkring 14 procent, vilket är något lägre än motsvarande period föregående år. Avkastningsnivån var dock väsentligt högre än genomsnittet för andra storbanker i EU, som uppgick till 7 procent under samma period.⁶ De svenska bankerna har även fortsatt en högre avkastning på eget kapital än de övriga nordiska storbankerna, som består av Nordea, Danske Bank och Den Norske Bank (DNB) (se diagram 12).

En förklaring till den högre lönsamheten för de svenska storbankerna är relativt låga kostnader. Kostnaderna i relation till intäkterna har sjunkit ytterligare under det senaste halvåret, till 40 procent. Genomsnittet hos EU-bankerna har varit markant högre (mellan 60 och 65 procent), och även de övriga nordiska storbankerna ligger avsevärt högre (se diagram 13). En anledning till att de svenska storbankerna har lägre kostnader är att de är mer digitaliserade än genomsnittet av EU:s banker. Det har gjort det möjligt för de svenska storbankerna att ha färre fysiska bankkontor och en lägre personaltäthet inom många funktioner. Kostnaderna för övriga nordiska storbanker påverkas av att Danske Bank har gjort reserveringar för kostnader relaterade till åtgärder mot penningtvätt.

Storbankernas största intäktskälla är räntenettet. Andelen intäkter från räntenettet i relation till de totala intäkterna har varit relativt oförändrad under de senaste åren och låg under första halvåret

⁶ EBA:s viktade genomsnitt av de största bankerna i EU.

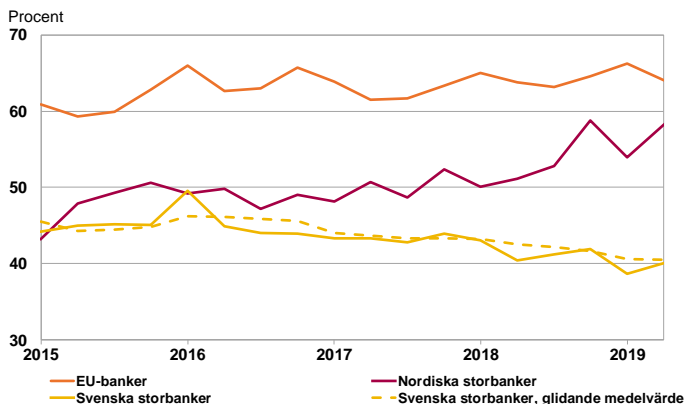
Diagram 12: Avkastning på eget kapital

Källor: FI, Standard & Poor's och EBA.

Anm.: Kvoterna är viktade genom summering av täljare och nämnare för samtliga institut. Glidande medelvärde avser medelvärdet de fyra senaste kvartalerna.

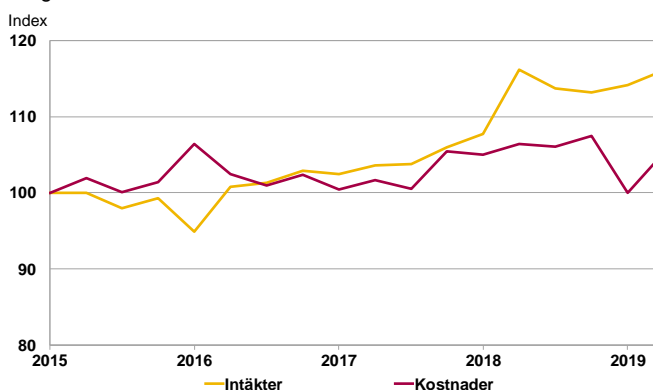
Diagram 13: K/I-kvot

Källor: FI, Standard & Poor's och EBA.

Anm.: Kvoterna är viktade genom summering av täljare och nämnare för samtliga institut. Glidande medelvärde avser medelvärdet de fyra senaste kvartalerna. Den höga kvoten för de nordiska bankerna under andra halvan av 2018 är en konsekvens av höga kostnader för Danske Bank relaterade till åtgärder mot penningtvätt.

Diagram 14: Intäkter och kostnader för svenska storbanker

Källa: FI.

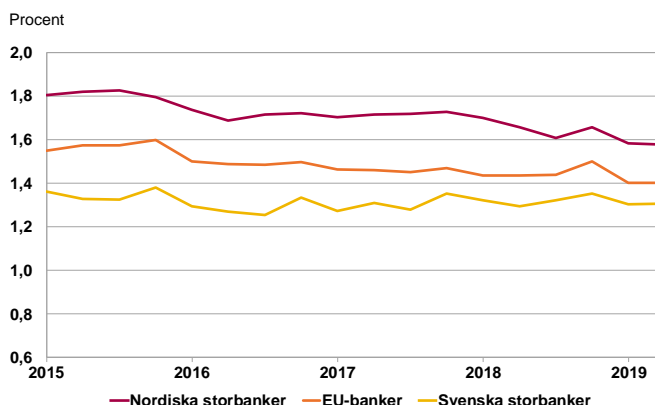
2019 på 58 procent. De samlade intäkterna för de svenska storbankerna har de senaste åren ökat med 3,4 procent i årstakt, medan motsvarande kostnadsökning varit 1,2 procent i årstakt (se diagram 14).

Utvecklingen av storbankernas räntenettomarginal har varit relativt stabil under de senaste åren och uppgick vid utgången av det första halvåret 2019 till 1,3 procent för de tre storbankerna (se diagram 15). Det är lägre än snittet för de andra storbankerna i EU och för de övriga nordiska storbankerna, vilket delvis förklaras av att utlåningsvolymernas sammansättning skiljer sig åt. De svenska storbankerna har i allmänhet en högre andel bolån, vilket medför en lägre risk och mindre marginaler.

Storbankernas utlåning till allmänheten är relativt jämnt fördelad mellan lån till hushåll och lån till icke-finansiella företag. Vid utgången av första halvåret 2019 var storbankernas totala utlåning till allmänheten 5 400 miljarder kronor. Hälften av detta – 2 700 miljarder kronor – var bolån, 160 miljarder kronor bestod av annan utlåning till hushåll och 2 600 miljarder kronor var utlåning till icke-finansiella företag (se diagram 16). Storbankernas utlåning, både inom och utanför Sverige, stagnerade under andra halvåret 2018, men har åter ökat och steg med 4,9 procent under det första halvåret 2019.

En annan viktig faktor bakom den högre lönsamheten för storbankerna i Sverige, jämfört med genomsnittet i resten av EU, är att storbankerna har redovisat låga kreditförluster. Andelen problemlån har legat stabilt på ungefär 0,6 procent, vilket är lägre än andelen hos de nordiska storbankerna. Motsvarande andel för de andra storbankerna i EU är fortfarande mycket högre – cirka 3 procent i dagsläget – trots att kreditkvaliteten har förbättrats kraftigt under de senaste åren (se diagram 17).

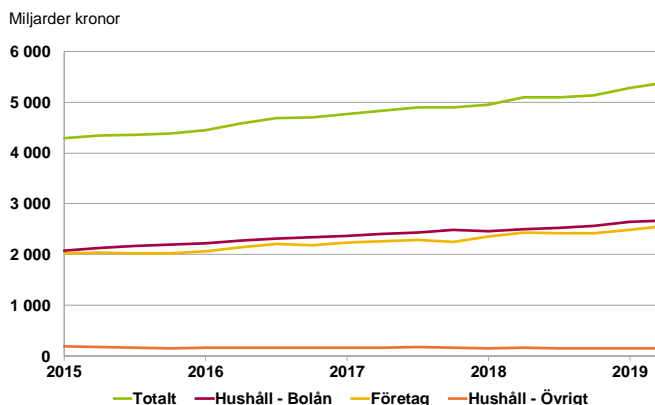
Diagram 15: Räntenettomarginal

Källa: FI, Standard & Poor's och EBA.

Anm.: Kvoterna är viktade genom summering av täljare och nämnare för samtliga institut.

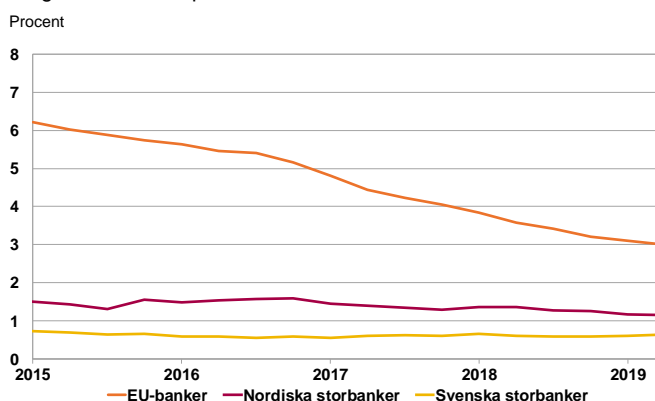
Diagram 16: Storbankernas totala utlåning till allmänheten

Källa: FI.

Anm.: Avser all utlåning på gruppnivå.

Diagram 17: Andel problemlån

Källa: FI, Standard & Poor's och EBA.

Anm.: Kvoterna är viktade genom summering av täljare och nämnare för samtliga institut.

Retailbanker

Retailbankernas utlåning fortsätter att växa, framförallt på bolånemarknaden. Avkastningen på eget kapital har en nedåtgående trend till följd av bland annat stora investeringskostnader.

Gemensamt för de fyra retailbankerna i Sverige – SBAB, Länsförsäkringar Bank, Skandiabanken och Landshypotek – är att de är inriktade på utlåning till hushåll samt mindre och medelstora företag, i huvudsak i Sverige, med fokus på bolån och lån med annan fast egendom som säkerhet.

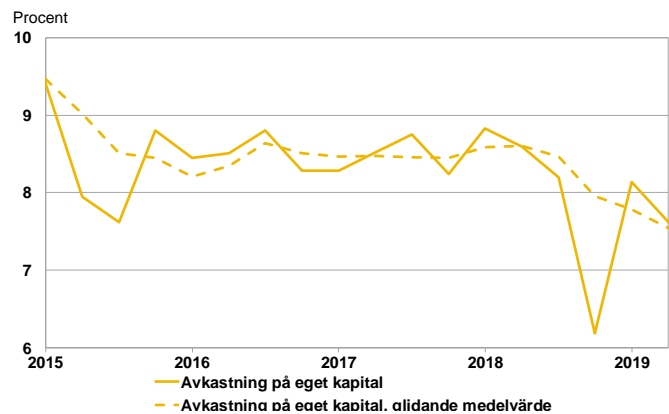
Sammantaget har lönsamheten haft en svagt negativ trend sedan 2015 och uppgick vid utgången av första halvåret 2019 till 8 procent (se diagram 18). Den nedåtgående trenden förklaras till viss del av högre kostnader relaterade till stora it-projekt. Många av dessa projekt har avslutats, vilket är en av anledningarna till den kraftiga ökningen av avkastning på eget kapital under det första halvåret 2019.

Retailbankernas sammanlagda kostnader i relation till intäkter låg vid halvårsskiftet 2019 på 45 procent.

För retailbankerna har den höga utlåningstillväxten under de senaste åren helt bestått av bolån. Totalt ökade utgivningen av bolån med 4,1 procent under första halvåret 2019, vilket var en högre tillväxttakt än för bankmarknaden som helhet. Bolånen utgör nu 78 procent av retailbankernas totala utlåning och de har en marknadsandel av den svenska bolånestocken på strax under 20 procent. Inom företagsutlåning har marknadsandelen däremot fallit och volymen har varit oförändrad de senaste kvartalen på 160 miljarder kronor (se diagram 19). Räntenettet är den dominerande intäktskällan och utgör 80 procent av de totala intäkterna.

Kreditkvaliteten har stadigt förbättrats för retailbankerna, vilket delvis är en effekt av den större andelen bolån. Andelen problemlån har halverats jämfört med nivån 2015. Räntenettomarginalen stiger och är nu strax över 1 procent (se diagram 20), vilket dock är lägre än storbankernas 1,3 procent och sparbankernas 1,6 procent.

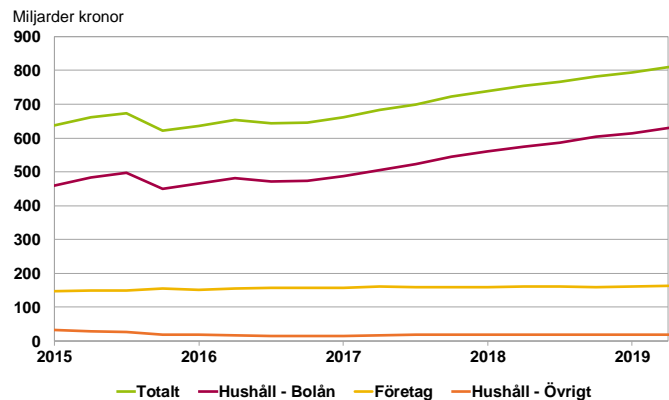
Diagram 18: Avkastning på eget kapital

Källa: FI.

Anm.: Kvoten är viktad genom summering av täljare och nämnare för samtliga institut. Glidande medelvärde avser medelvärdet de fyra senaste kvartalerna. Den låga kvoten under fjärde kvartalet 2018 beror till stor del på att Länsförsäkringar Bank gjorde nedskrivningar av immateriella tillgångar i samband med att banken slutförde ett it-projekt.

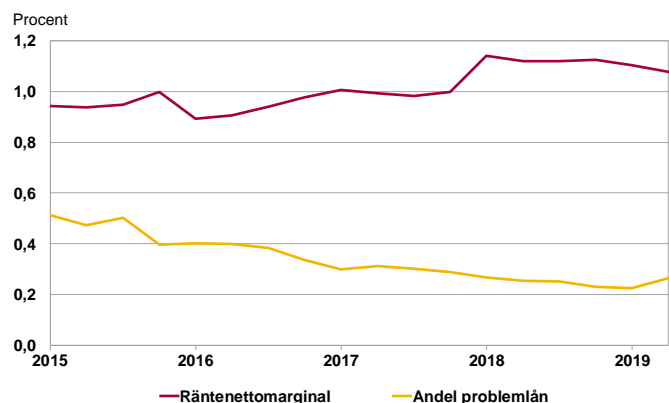
Diagram 19: Utlåning

Källa: FI.

Anm.: Nedgången i utlåning under 2015 berodde på att Skandiabanken sålde av sin verksamhet i Norge.

Diagram 20: Räntenettomarginal och andel problemlån

Källa: FI och Standard & Poor's.

Anm.: Kvoterna är viktade genom summering av täljare och nämnare för samtliga institut.

Sparbanker

Sparbankernas utlåning har ökat under lång tid, särskilt inom bolån, och den har fortsatt så under det första halvåret 2019. Lönsamheten har också ökat, men är fortfarande något lägre än på den svenska bankmarknaden som helhet.

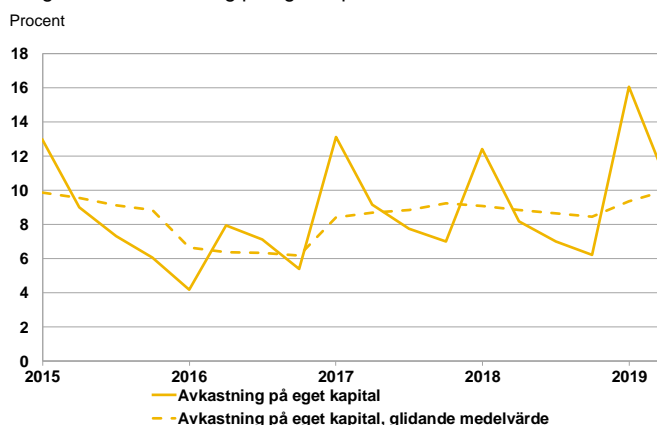
Kategorin sparbanker består av 60 banker, som skiljer sig åt vad gäller storlek och lönsamhet. Gemensamt är att varje sparbank verkar inom ett specifikt geografiskt område. Sparbankerna har i regel som övergripande mål att främja den lokala ekonomin och det lokala näringslivet.

Den genomsnittliga lönsamheten har under en längre period varit lägre för sparbankerna än för bankmarknaden som helhet. En bidragande orsak kan vara att sparbankerna oftast inte har samma avkastningskrav som andra banker, utan även har som mål att främja den lokala bygden. Avkastningen på eget kapital var 11 procent vid senaste halvårsskiftet. Det är högre än vid motsvarande tidpunkt förra året, vilket delvis kan bero på ökad aktivitet på bostadsmarknaden (se diagram 21). Inom kategorin finns dock en stor spridning eftersom sparbankernas lönsamhet ofta är kopplad till den ekonomiska utvecklingen i den egna hemmaren regionen.

Sparbankernas affärsvolymerna började växa igen i början av 2019 efter att ha legat stilla under andra halvåret 2018. Utlåning till hushåll är den dominerande delen av sparbankernas volymer, vilket liknar den fördelning som retailbankerna har. Sparbankernas utlåning till hushåll är i dagsläget 380 miljarder kronor, och har sedan det senaste årsskiftet haft en något högre tillväxttakt än retailbankerna, 4,3 respektive 4,1 procent (se diagram 22).

För sparbankerna har kreditkvaliteten fortsatt att förbättras under de senaste åren. Andelen problemlån i relation till den totala utlåningen har legat stabil på omkring 0,5 procent det senaste halvåret. Det är något högre än för retailbankerna, som har en större andel bolån. Sparbankerna har en räntenettomarginal på omkring 1,6 procent, vilket motsvarar en ökning på 0,1 procentenheter under första halvåret 2019.

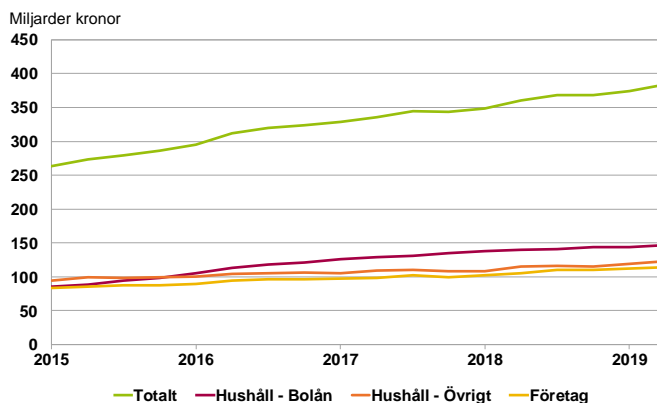
Diagram 21: Avkastning på eget kapital

Källa: FI.

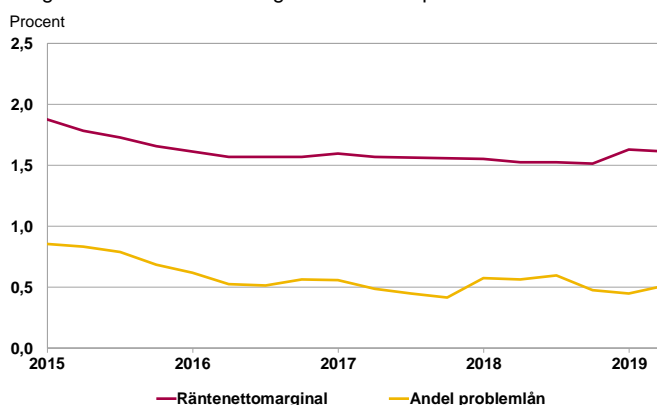
Anm.: Kvoten är viktad genom summering av täljare och nämnare för samtliga institut. Glidande medelvärde avser medelvärdet de fyra senaste kvartalerna.

Diagram 22: Utlåning

Källa: FI.

Diagram 23: Räntenettomarginal och andel problemlån

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom summering av täljare och nämnare för samtliga institut.

Konsumtionskreditföretag

Tillväxten av konsumtionskrediter har fortsatt att öka det senaste halvåret för de tolv företagen som ingår i kategorin. Lönsamheten är något lägre till följd av högre kostnader och en ökad konkurrens om allt rörligare kunder.

Konsumtionskreditföretagens kärnverksamhet är lån utan säkerhet till hushåll.⁷ Bland företagen finns också några bolag som köper förfallna fordringar av andra företag.

Avkastningen på eget kapital för kategorin som helhet har historiskt varit ungefär som för bankmarknaden överlag. Nivån låg vid det senaste halvårsskiftet på i genomsnitt 10 procent (se diagram 24) och har en nedåtgående trend. Detta beror bland annat på att flera bolag investerar mycket, exempelvis i it-system, för att ta en stark marknadsposition i den nuvarande hårda konkurrensen. Kostnaderna motsvarade, vid utgången av det första halvåret 2019, 69 procent av intäkterna.

Konsumtionskreditföretagens utlåning till hushållen har vuxit med ungefär 13 procent per år de senaste åren. Framför allt har större konsumtionskrediter ökat som andel av nyutlåningen (se diagram 25).⁸

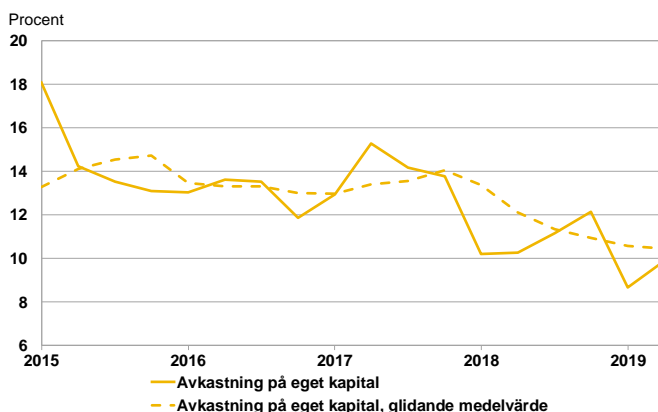
Konsumtionskreditföretagen är den kategori av företag på bankmarknaden som har den högsta räntenettomarginalen – över 7 procent under det första halvåret 2019. Skillnaderna mellan kundsegment är stora, vilket återspeglar skillnader i risknivå.

Den högre risknivån i utlåningen utmärks av en markant högre andel problemlån än för de andra kategorierna av banker. Det beror delvis på att några av konsumtionskreditföretagen köper förfallna fordringar av andra företag. Stocken av problemlån har vuxit i snabbare takt än den totala utlåningen för dessa företag sedan 2016. I slutet av första halvåret 2019 låg nivån på strax under 12 procent (se diagram 26).

⁷ Konsumtionskreditföretag inkluderar inte konsumentkreditföretag som inte är banker eller kreditmarknadsföretag.

⁸ Se även "Svenska konsumtionslån" (2019), Finansinspektionen.

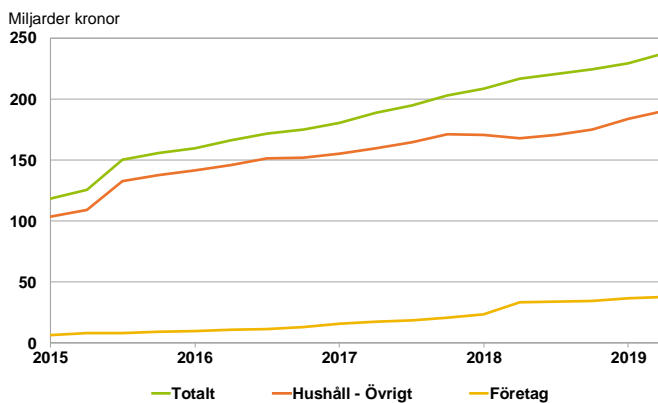
Diagram 24: Avkastning på eget kapital

Källa: FI.

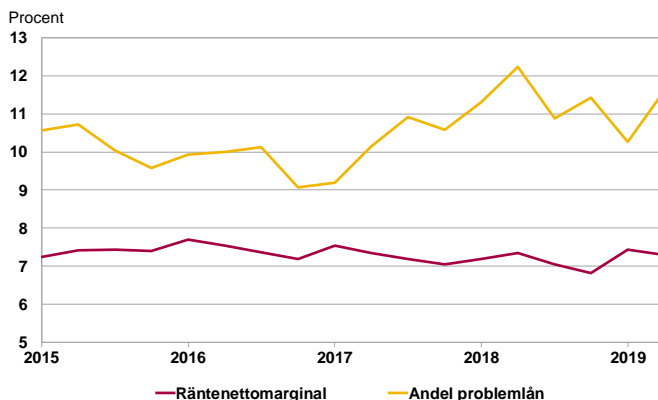
Anm.: Kvoten är viktad genom summering av täljare och nämnare för samtliga institut. Glidande medelvärde avser medelvärdet de fyra senaste kvartalen.

Diagram 25: Utlåning

Källa: FI.

Diagram 26: Räntenettomarginal och andel problemlån

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom summering av täljare och nämnare för samtliga institut.

Värdepappersbanker

Värdepappersbankernas provisionsnetto steg under det första halvåret 2019 sedan aktiemarknaden hade återhämtat sig, efter att ha sjunkit i slutet av 2018. Detta är en förklaring till den ökade lönsamheten för denna kategori banker.

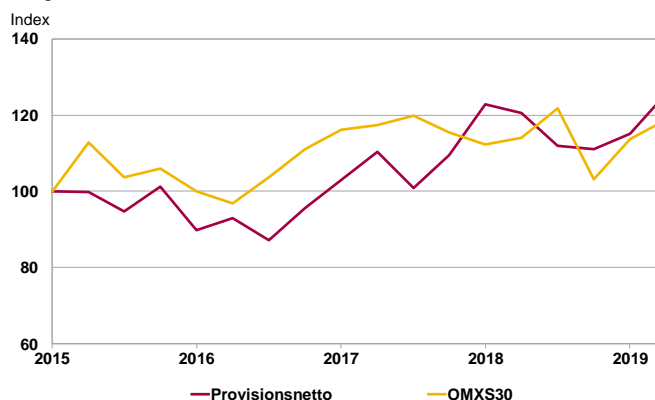
De fyra värdepappersbankerna i Sverige är inriktade på handel med värdepapper samt fond- och kapitalförvaltning. Några av dem fokuserar på institutionella kunder samt förmögenhetsförvaltning och personlig rådgivning. Andra riktar sig till en bredare kundkrets med digitala plattformar för att förmedla olika sparprodukter samt bolån.

Värdepappersbankerna har en affärsmodell som är baserad på avgifter. Därför är provisionsnettot en viktig intäktskälla som står för 72 procent av de totala intäkterna. Det samlade provisionsnettot har ökat snabbt de senaste åren. En bidragande faktor till det har varit positiva nettoinflöden till fonder. I början av 2019 steg provisionsnettot efter att ha sjunkit under andra halvan av 2018, vilket till stor del var en följd av svag börsutveckling och nettoutflöden från aktiefonder (se diagram 27).

Det ökande provisionsnettot är en anledning till att värdepappersbankerna hade en genomsnittlig avkastning på eget kapital på över 20 procent vid utgången av det första halvåret 2019. Det är högt både sett till de genomsnittliga nivåerna de senaste fem åren och i jämförelse med andra kategorier av banker (se diagram 28). Ytterligare en anledning till den höga avkastningen är att kostnaderna har sjunkit något jämfört med motsvarande period 2018. För kategorin som helhet motsvarade kostnaderna 66 procent av intäkterna under det första halvåret 2019.

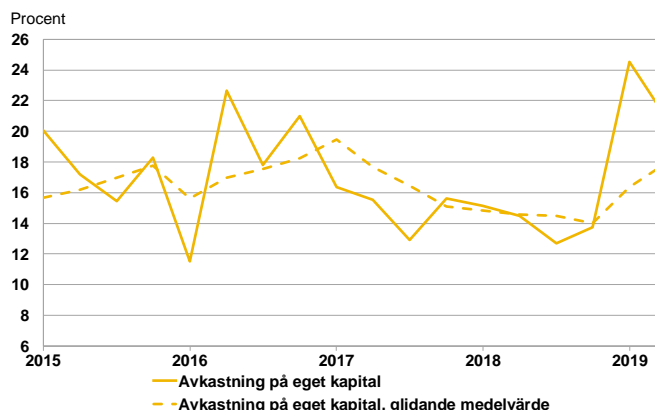
Värdepappersbankernas utlåning har vuxit snabbt de senaste fem åren, dock från låga nivåer. Utlåningen är i huvudsak kopplad till värdepappersdepåer, men bolån är en snabbt växande produkt (se diagram 29). Som andel av den totala bankmarknaden är värdepappersbankernas utlåning fortfarande liten.

Diagram 27: Provisionsnetto och OMX 30 aktieindex

Källa: FI.

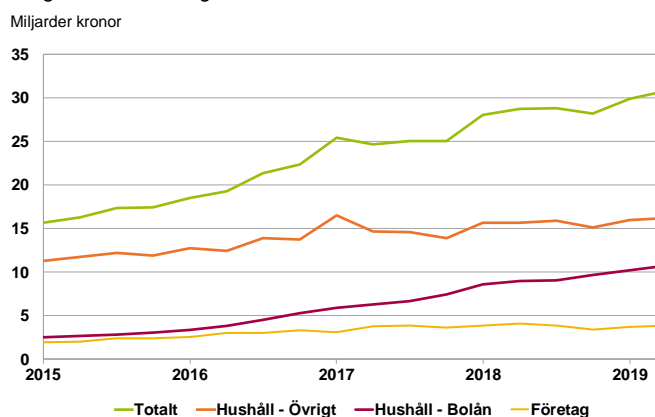
Diagram 28: Avkastning på eget kapital

Källa: FI.

Anm.: Kvoten är viktad genom summering av täljare och nämnare för samtliga institut. Glidande medelvärde avser medelvärdet de fyra senaste kvartalerna. Den stora ökningen under första halvåret 2019 beror till viss del på en reavinest hänförlig till en avyttring som Carnegie gjorde.

Diagram 29: Utlåning

Källa: FI.

Leasingbolag

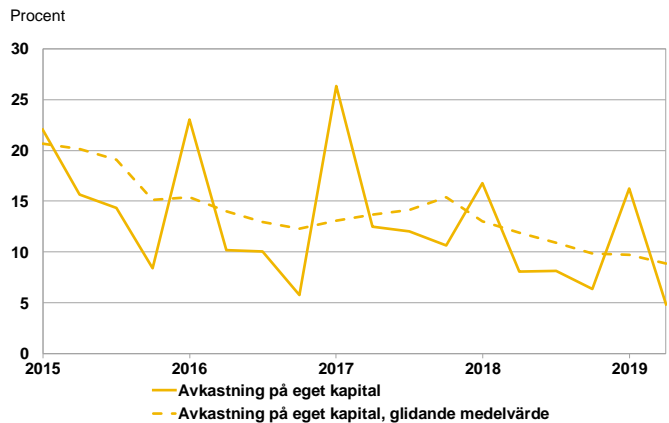
Leasingbolagens lönsamhet visar en avtagande trend trots fortsatt låga kreditförluster. Tillväxten i utlåningen fortsätter att vara hög, framför allt mot hushållen.

De åtta leasingbolagen i Sverige har en annan affärsmodell än de traditionella kreditföretagen. Deras verksamhet syftar ofta till att stödja försäljningen i en icke-finansiell företagskoncern genom att erbjuda produkt-, sälj-, och kundfinansiering. I några fall handlar det om koncerner inom fordonsindustrin. Eftersom leasingbolagen är nischade mot produkt- och säljfinansiering är de också typiskt sett mer konjunktorkänsliga än många andra typer av kreditföretag. Avkastningen på eget kapital tenderar att vara mycket volatil (se diagram 30). Det kan till viss del bero på att många av dessa bolag ingår i större koncerner, vilket innebär att moderbolaget kan styra bolagens redovisade vinst.

Utlåningen har vuxit relativt snabbt de senaste åren, och hade en god tillväxttakt i början av 2019. Leasingbolagens utlåning utgör dock en mycket liten del av bankmarknadens totala utlåning. Utlåningen består av ungefär lika delar företagsutlåning och konsumentkrediter (se diagram 31).

Leasingbolagen har som kategori en hög kreditkvalitet. Andelen problemlån i relation till total utlåning ligger lågt jämfört med de flesta andra företag på bankmarknaden och var, vid det utgången av första halvåret 2019, 0,2 procent (se diagram 32). En hög grad av säkerheter i kreditgivning gör att kreditförluster för leasingbolagen normalt uppstår först när kunden inte kan betala tillbaka sitt lån, samtidigt som återförsäljaren inte heller har betalningsförmåga och marknadsvärdet på säkerheten för lånet understiger restskulden på leasingbolagets fordran.

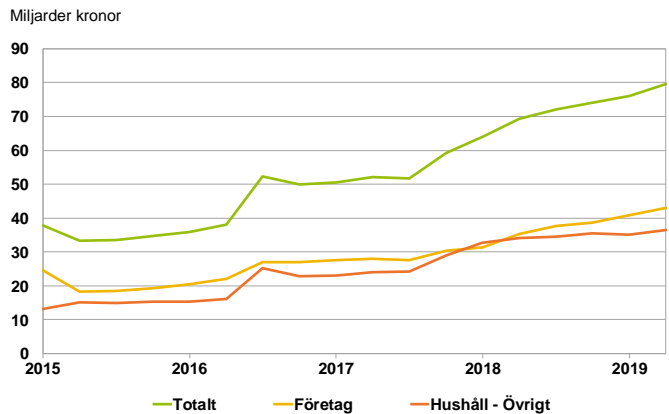
Diagram 30: Avkastning på eget kapital

Källa: FI.

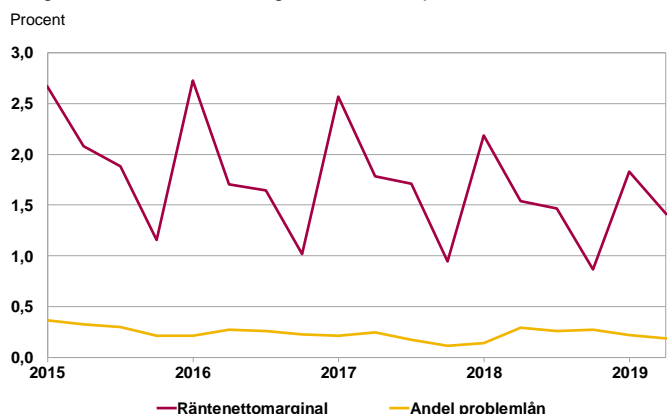
Anm.: Kvoten är viktad genom summering av täljare och nämnare för samtliga institut. Glidande medelvärde avser medelvärdet de fyra senaste kvartalen.

Diagram 31: Utlåning

Källa: FI.

Diagram 32: Räntenettomarginal och andel problemlån

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom summering av täljare och nämnare för samtliga institut.

Om Bankbarometern

Bankbarometern ger en övergripande bild av utvecklingen i de svenska kreditföretagen, baserat på läget vid det senaste halvårsskiftet.

I Bankbarometern beskriver vi översiktligt utvecklingen för de cirka 120 banker, kreditmarknadsföretag och bostadskreditinstitut som FI har tillsyn över.⁹ Bankbarometern ges ut en gång i halvåret.

RAPPORTENS OMFATTNING OCH DISPOSITION

Bankbarometern beskriver det svenska banksystemet, men det bör poängteras att i synnerhet de tre storbankerna har omfattande verksamhet även utanför Sverige. En annan avgränsning är att utländska banker med verksamhet i Sverige inte ingår i rapporten förutom i avsnittet ”Den svenska bankmarknaden”.

Bankbarometern utgår från den konsoliderade gruppnivån för de svenska banker som ingår i en så kallad konsoliderad situation. Det betyder exempelvis att enskilda dotterbolag till svenska banker och kreditmarknadsföretag som står under FI:s tillsyn inte räknas separat utan ingår i den konsoliderade nivån. Dessutom är det värt att nämna att utlåningsverksamhet även bedrivs av finansiella företag som inte är banker eller kreditmarknadsföretag, men dessa ingår inte i Bankbarometern. De så kallade bostadskreditinstitutens verksamhet beskrivs dock i fördjupningen ”Bolåneaktörer utanför banksektorn”.

I det svenska banksystemet förekommer flera olika typer av institut med sinsemellan relativt stora skillnader i affärsmodell och inriktning. För att åskådliggöra och bättre belysa dessa skillnader delar FI i Bankbarometern in instituten i ett antal kategorier utifrån deras huvudsakliga verksamheter (se tabell 1). Kategorin Övriga företag beskrivs inte närmare i rapporten, men ingår i totalsiffrorna för svensk bankmarknad.

⁹ I denna rapport benämns banker och kreditmarknadsföretag i huvudsak med samlingsnamnet ”banker”. Skillnaden är att i en bank ingår betalningsförmedling via generella betalningssystem, exempelvis RIX och Bankgirot. Även de bostadskreditinstitut som ligger utanför banksystemet inkluderas i rapporten. Informationen som ligger till grund för Bankbarometern är i huvudsak den löpande inrapportering som svenska finansiella företag under tillsyn är skyldiga att göra till FI. Inrapporteringen baseras på EU-reglering (Corep). Utöver de 120 svenska företag som FI har full tillsyn över finns ett 30-tal svenska filialer till utländska banker som bedriver verksamhet i Sverige, t.ex. filialer till Danske Bank, Nordea och DNB.

Tabell 1. Kategorisering av företagen i Bankbarometern

Kategori	Exempel på särdrag	Exempel på risker och sårbarheter	Banker som ingår
Storbanker (3 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Brett utbud av finansiella tjänster till hushåll och företag. Hög andel marknadsfinansiering. Hög grad av systemvikt, de utför många funktioner som är kritiska för samhället. 	<ul style="list-style-type: none"> Exponerade mot fastighetsmarknaden. Sårbarhet mot oförväntade störningar på sina finansieringsmarknader. 	SEB, SHB och Swedbank.
Retailbanker (4 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Kärnverksamhet inriktad mot lån med säkerhet. Intäkterna drivs av räntenetto. Finansierar sig genom inlåning från allmänheten och marknadsfinansiering. 	<ul style="list-style-type: none"> Exponerade mot bostads- och fastighetsmarknaden. Koncentrationer i tillgångar och intäktskällor. 	Skandiabanken, SBAB Bank, Länsförsäkringar Bank och Landshypotek Bank.
Sparbanker (60 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Har som övergripande mål att främja den lokala ekonomin och näringslivet. Erbjuder traditionella banktjänster inom ett givet geografiskt område. Intäkterna drivs av räntenetto. 	<ul style="list-style-type: none"> Sårbara för en negativ ekonomisk utveckling i sitt geografiska område. Saknar kapitalstarka ägare. 	De 5 största är Sparbanken Skåne, Sparbanken Nord, Sparbanken Sjuhärad, Varbergs Sparbank och Sörmlands Sparbank.
Konsumtionskreditföretag (12 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Kärnverksamhet inriktad mot lån utan säkerhet och olika slags betaltjänster. Flera banker inom denna kategori är inriktade mot fintech. Många av företagen är webbaserade. 	<ul style="list-style-type: none"> Sårbara för en negativ konjunkturutveckling och sämre återbetalningsförmåga hos kunder. 	Aros Kapital, Collector, ICA Banken, Ikano Bank, Marginalen, MedMera Bank, Nordax, Resurs Bank, Svea Ekonomi, TF Bank, Klarna, Qliro.
Värdepappersbanker (4 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Tillhandahåller finansiella tjänster som exempelvis värdepappershandel åt privatpersoner eller företag samt fond- och kapitalförvaltning. Intäkterna drivs av provisionsnetto. 	<ul style="list-style-type: none"> Beroende av utvecklingen på värdepappersmarknaderna. 	Avanza, Carnegie Investment Bank, Erik Penser och Nordnet.
Leasingbolag (8 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Kärnverksamheten har fokus mot produkt och säljfinansiering. Majoriteten av dessa bolag är dotterbolag till stora icke-finansiella koncerner. Erbjuder koncernens kunder finansiering, vid köp av deras produkter, exempelvis bilar eller andra kapitalvaror. 	<ul style="list-style-type: none"> Sårbarhet mot utvecklingen inom den icke-finansiella verksamheten inom övriga koncernen. 	Lantmännen finans, OK-Q8 Bank, Volvofinans bank, Scania Finans, De Lage Landen Finans, Siemens Financial Services, Telia Finance, Toyota Material Handling Commercial Finance.
Övriga företag (12 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Exempelvis medlemsbanker, företag vars verksamhet innefattar förvärv av förfallna fordringar, företag som erbjuder fakturabelåning. 		Kommuninvest, Svensk exportkredit, Forex, Hoist, AK Nordic, JAK Medlemsbank, Ekobanken medlemsbank, GCC Capital, Svenska Skeppshypotekskassan, BlueStep, Avida Finans, Nordiska kreditmarknadsaktiebolaget.
Bostadskreditinstitut (8 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Kärnverksamhet inriktad mot bolån. Affärsmodellen bygger som regel på överlåtelse av bolån till ett närliggande företag som skapar och förvaltar investeringsprodukter för institutionella investerares räkning. 	<ul style="list-style-type: none"> Beroende av bolånemarknadens utveckling. Affärsmodell som är nischad på intjäning och finansiering. 	Borgo, Alma, Hemma i Sverige, Hypoteket, Simplex, Stabelo, Svensk Hypotekspension och Youple

Tabellen ger exempel på risker och sårbarheter som kan förknippas med respektive kategori av institut. Detta innebär alltså inte att samtliga enskilda institut inom en kategori nödvändigtvis är särskilt exponerade mot just dessa risker och sårbarheter.

Finansinspektionen
Box 7821, 103 97 Stockholm
Besöksadress Brunnsgatan 3
Telefon +46 8 408 980 00
Fax +48 8 24 13 35
finansinspektionen@fi.se

www.fi.se